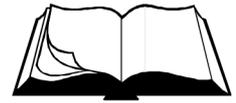

מִיִּם הַיִּם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 400 שאֵלוֹת הַמְצוֹיֹת בִּימֵי מַצִּיפַת הַקּוֹרוֹנָה (ט) וְשֵׁאוֹלוֹת הַמְצוֹיֹת תְּמוֹז תש"פ

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

ג. היות שהרב כיוון להוציא את החתן והכלה בברכת "הגפן" ולא על עצמו, אם הוא רוצה לשתות לכאורה צריך לברך עוד פעם "בורא פרי הגפן".

וכל זה באופן רגיל שהרב מסדר הקידושין לא מכוון כלל לשתות את היין, אבל כידוע יש מקפידים להפיל כמה טיפות על היד ומלקקים את היין משום שסוברים שזו ברכת הנהנין שאי אפשר להוציא אחרים בלי לשתות בעצמו (ע"י ספר "אפיקי ים" שכתב שכן נהג מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל, וע"י ספר "דרכי יוסף צבי" עמ' קמ"ז; שכן נהג אאמו"ר זצ"ל, וע"י קונטרס "אפריזן לשלמה" פרק ז' סעיף י"ג). ובאופן כזה מסדר הקידושין לא צריך לחזור ולברך היות שמראש כיוון לצאת בעצמו בברכה.

ברכת הבדלה בתשעת הימים

◀ וכעין זה אם הבדיל על כוס יין במוצש"ק פ' חזון, ומכוון בברכת "הגפן" להוציא את בנו הקטן כדי שישתה במקומו (ע"י רמ"א סי' תקנ"א סעיף י'), ולא היה דעתו אפילו לטעום, והילד סירב לשתות, וכעת האבא מוכרח לשתות בעצמו, לכאורה צריך לחזור ולברך ברכת "הגפן" היות שלא כיוון להוציא את עצמו כלל.

שאלות המצויות

טעויות שונות בסדר ברכות התפילין

◀ **שאלה:** טעה ובירך על תפילין של יד "על מצות תפילין", האם יצא בזה, ומה יברך על תפילין של ראש?
תשובה:

- א. יצא ידי חובתו, ולבני אשכנז שמברכים שתי ברכות, יברך על תפילין של ראש "להניח תפילין" ("שערי תשובה" סי' כ"ה ס"ק ה' בשם "מכתם לדוד", וכן פמ"ג בא"א שם ס"ק י"א שנשאר בצ"ע).
- ב. וכן אם טעה והניח של ראש קודם לשל יד, ובירך "להניח", כשמניח של יד יברך "על מצות תפילין".
- ג. ואם קודם שהידק התפילין על ידו נזכר שטעה ובירך "על מצות תפילין", יברך עליו גם ברכת "להניח", ועל ראש שוב לא יברך דשתי הברכות שיברך על של יד קאי גם על של ראש ("שערי תשובה" שם בשם "מכתם לדוד").
- ד. אם בירך "להניח" על של יד וחזר ובירך "להניח" פעם שניה על של ראש, יש סוברים שיברך שוב ברכת "על מצות תפילין" על תפילין של ראש ("הליכות שלמה" פרק ד' סעיף י"ח), ויש שמסתפקים בזה ("תהלה לדוד" סי' כ"ה ס"ק ו').
- ה. אם שכח ולא בירך כלל, לא על של יד ולא על של ראש, מיד כשנזכר יברך את שתי הברכות, וימשמש בתפילין של יד ובתפילין של ראש קודם הברכות (היות שכל רגע ורגע מקיים מצוה).
- ו. וכל זה לבני אשכנז שמברכים את שתי הברכות, אבל לפי מנהג בני ספרד שמברכים ברכה אחת על של יד ושל ראש (וכן הוא מנהג הגר"א, "מעשה רבי"), אם טעה ובירך "על מצות תפילין" יצא יד"ח ואינו חוזר ומברך "להניח" ("ארצות החיים" שם ס"ק י"א, "מכתם לדוד" שם).

תפילה בעת עבודה

◀ **שאלה:** האם אשה שהגיעה לעבודה ולא התפללה בביתה יכולה להתפלל במקום עבודתה?

תשובה: אשה שלא הספיקה להתפלל לפני העבודה, אסור לה להתפלל בזמן העבודה משום שהיא גוזלת את בעל הבית (ואם היא מורה, היא גוזלת את זמן התלמידות והוריהן), שאסור לה להתעסק באותו זמן בדברים פרטיים, אפילו אם הוא דבר מצוה, והר"י מצוה הבאה בעבירה, ומוטב שלא תתפלל כלל מלהתפלל באיסור.
אם יש זמן פנוי באמצע העבודה שבין כך וישבת בטל, ואין לה מה לעשות, ובאמת זה לא מפריע לעבודה כלל, יכולה להתפלל באופן שתוכל להפסיק כשצריכה לחזור לעבודה (ע"י ספר "שיח תפילה" סוף ש"ח).

לע"י
מרן רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקללה"ה
נלבי"ע כ"יג בתשרי תשי"פ

לע"י

נשמח טהורה הנערה רחל ע"ה
בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר
נלבי"ע כ"ה מרחשון תשי"פ

רמז למצב הקורונה מן התורה, מנין?

◀ בתורה יש 5,845 פסוקים, הפסוק ה-5,780 שזה כמו השנה ה' אלפים תשי"פ הוא בפרשת האזינו (דברים ל"ב, כ"ח): "כי גוי אבד עצות ה'פָּה וְאִין בָּהֶם תְּבוּנָה", וזה ממש המצב שבו אנו נמצאים, כל העולם אומרם שאין להם בזה תבונה, ונקוה שזה בע"ה יביא את כולם למצב של "יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך" (שמעת').

עניית קדושה, "ברכו" וכד' בבידוד דרך טלפון

◀ **שאלה:** הנמצא בבידוד ואין לו מנינים בחצר, והוא שומע מעריב, שחרית ומנחה בשידור חי דרך "קול הלשון", האם מותר לענות על קדושה, "ברכו" וכו' וכל דבר אחר שבקדושה?

תשובה: מכיון שע"י השמיעה בטלפון יש לו ידיעה שאומרים עכשיו דבר שבקדושה, מותר לו לענות ביחד עם, וכעין שמצינו באלכסנדריה של במצרים שהיה ביהכ"נ גדול ורק ע"י הנפת הדגל ידעו שאומרים עכשיו קדושה וכו', ומותר היה להם לענות (הגר"ח קרליץ זצ"ל), וזו באמת עזרה גדולה מאוד לכל אלו שנמצאים בבידוד ואין להם מנין שלפחות תהיה להם אפשרות לענות על דברים שבקדושה.

ברכת הנהנין בלי טעם וריח

◀ **שאלה:** אחד הסימנים של מחלת הקורונה היא חוסר טעם וריח, מה הדין לגבי מי ששותה שתיה מתוקה, תה או קפה ולא מרגיש כלל בטעם, האם זה כמו שתיית מים שאם שותה שלא לצמא לא מברך "שהכל", וכמבואר בשו"ע (סי' ר"ד סעיף צ')?

תשובה: מי שמצונן ואין לו טעם כלל, או מי שלא אוהב טעם תפוח או שאר מאכלים בודאי מברך עליהם משום שאותם מאכלים נכנסים לגוף ומזינים אותו, לכן גם מי ששותה שתיה מתוקה, תה או קפה היות שהם חלק מהאוכל והשתייה נכנסים לגוף ומזינים ומחזקים את הגוף אפילו בלי טעם, על כן צריך לברך "שהכל" גם אם לא נהנה מהם.

הדלקת נר במקום הבידוד

◀ **שאלה:** בחור שנכנס לבידוד, אוכל וישן שם, האם צריך להדליק שם נרות שבת?

תשובה: אם נכנס ליחידת דיור, אפילו שהיא ליד הדירה של ההורים, היות שהוא לא יוצא משם כלל, בודאי צריך להדליק שם נרות, אבל אם נמצא בחדר בתוך דירת ההורים ומקפיד לא לצאת משם, היות שבעצם נמצא באותה דירה ומקבל את האוכל משם, מעיקר הדין אפשר לצאת ע"י הדלקת נרות של האם.

חתן וכלה שלא רצו לשתות

◀ **שאלה:** הרב מסדר הקידושין בירך "בורא פרי הגפן" וברכת "אשר קדשנו וציונו על העריות" ונתנו לחתן ולכלה לשתות יין ושניהם סירבו משום זהירות בגלל הקורונה.

- א. האם אי שתיית יין ע"י חתן וכלה מעכב לברכת האירוסין?
- ב. האם הרב המסדר יכול לשתות את היין במקומם?
- ג. האם יכול לשתות על סמך ברכה זו או שצריך לברך עוד פעם ברכת "הגפן"?

תשובה:

- א. שתיית החתן והכלה לא מעכב (כמבואר ברש"י עירובין מ', שכל השתייה היא רק מפני שזה גנאי לכוס של ברכה אם לא שותים ממנה), ולכן אפשר לתת לאחר לשתות.
- ב. בודאי שהרב המסדר יכול לשתות, ובזה יוצאים דין שתיית הכוס.

האכלת דגי אקווריום בשבת

◀ **שאלה:** התבקש ע"י חברו להאכיל בשבת את דגי האקווריום שבביתו:

- א. האם גם בדגים יש איסור לאכול לפני שמאכילם או איסור זה שייך רק בהמות ועופות?
- ב. האם בשבת בבוקר אפשר לעשות קידוש ולטעום משהו או שגם בזה יש איסור לפני שמאכילים את הבהמות?
- ג. האם האיסור הוא דוקא על בהמתו או גם על בהמות של אחרים?

תשובה:

- א. אסור לטעום קודם שיתן לבהמתו (משנ"ב סי' קס"ז ס"ק מ"ו), ולא דוקא בהמתו אלא גם שאר מיני חיה, עופות ודגים אשר מזונותיהם עליו אין לו לאכול קודם שידאג למאכלם (שו"ת "שבות יעקב" ח"ג סי' י"ג, ושו"ת "שאלת יעב"ץ" ח"א תשי"ז), ולכן אלו שיש להם אקווריום עם דגים בביתם או כלוב עם ציפורים צריכים להקפיד להאכילם לפני שהם עצמם אוכלים.
- ב. והאיסור הוא לאו דוקא על אכילה, אלא אפילו טעימה בעלמא (משנ"ב שם בשם מג"א ס"ק י"ח, ודלא כהט"ז ס"ק ז' שמתיר טעימה), אבל מותר לאדם לשתות קודם לבהמה (מג"א בשם "ספר חסידים"), וכדכתיב ברבקה שאמרה (פי' חיי שרה כ"ד, י"ד): "וְגַם גְּמִלֵךְ אֶשְׁקֶה", ולפי' לשתות כוס של קידוש בבוקר מותר לו, אבל לטעום פרוסת עוגה יהיה אסור לפני שהאכיל את הדגים.
- ג. חיוב זה הוא דוקא על בעל הבית שהבהמות שייכות לו, או על מי שנמצא בבית אחר והוא האחראי להאכילם (עי' פמ"ג שם מ"ז ס"ק ז'), אבל בני ביתו וילדיו ואורחיו מותרים לאכול, ואדרבה, יש להקדים להאכיל את הילדים והאורחים לפני שמאכיל את בהמותיו (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ב תשי"ב, ונ"ב, וע"ע ספר "פסקי תשובות" סי' קס"ז ס"ק ט"ו). וכמו כן רואים שהגם בהמות אלו לא היו משל אליעזר, אלא שמר עליהן עבור אברהם אבינו, גם בזה יש אותם דינים כיון שהוא היה אחראי עליהן.
- ד. וכל זה אם הגיע זמן האכלת הבהמות, אבל אם הן אוכלות מאוחר יותר, מותר לו לאכול בינתיים עד שיגיע זמן האכלתן.

חילוק גלידה חלבית לאחר ארוחה בשרית

◀ **שאלה:** בשבת נתן בטעות לאורחים גלידה חלבית, ונודע לו על כך לאחר זמן, האם צריך להודיעם?

תשובה: אלו שאכלו את הגלידה החלבית בסוף הסעודה הם אנוסים גמורים, ולא עברו על שום איסור ובפרט לשיטת נתי"מ (ח"ו"מ סי' רל"ד ס"ק ג') שבאיסור דרבנן בשוגג אין צריך שום כפרה (ועי' "משך חכמה" פי' שופטים ד"ה ירושלמי), ואפילו לאלו שחולקים וסבורים שצריכים כפרה (עי' "אור שמח" גירושין פרק א' הל' י"ז, וב"אמרי בינה" דיני יו"ט סי' ג') זהו רק בשוגג, אבל בזה שהאורחים היו אנוסים גמורים, אינם צריכים כפרה, ועדיף לא לגלות להם כדי שלא תהיה להם עגמות נפש. ויש להוסיף שלענין בעה"ב שנתן להם בטעות את הגלידה, מקובל לעשות תיקון קטן ע"י חיזוק בלימוד הלכות בשר וחלב, והתורה מגנא ומצלי על הכל.

[פעם הגיע בעל תשובה בשאלה שאכל פיתה פלאפל וגבינה צהובה תוך ששעות מאכילת בשר, וכבר קנס את עצמו במשך שלוש שנים לא לאכול עוד פעם פיתה כזאת, האם זה מספיק או צריך להוסיף על עצמו עוד...].

הגעלת וטבילת תבניות ורשתות של תנור

◀ **שאלה:** האם צריכים להגעיל ולטבול את התבניות והרשתות של תנור חדש?

תשובה:

- א. צריך לטבול את התבניות משום שהן עשויות בחו"ל (כמו כל התבניות שלנו), אבל את הרשת שעליה מניחים את התבניות, אם לא מחממים את האוכל עצמו עליהן אין צריך להטבילן.
- ב. לענין הגעלת כלים צריך לברר אם יש חשש שמורחים עליהן שומן מן החי, שאז יש חיוב להגעילם, אבל אם אין שום חשש בזה, ומורחים את הכל עם שומן סינטטי, אין חיוב להגעילם.

חציצה ע"ג ידיה של פלסטיק

◀ **שאלה:** טבל כלי, ולאחר הטבילה מצא חציצה על הידיה העשויה מפלסטיק, האם נימא שפלסטיק לא צריך טבילה ולכן לא אכפת לו שיש שם חציצה?

תשובה: היות שהידיה מחוברת לכלי ממילא כל הכלי צריך טבילה, וכמו שאם יטבול את הכלי וישאיר את הידיה בחוץ אין עליו שם טבילה, כמו כן אם נמצאה חציצה על מקום הידיה, זה מעכב לטבילת הכלי ("דרכי תשובה" יו"ד סי' ק"כ ס"ק צ"ו בשם בעל "דעת קדושים", ספר "טבילת כלים" פרק ה' סעיף ה').

נתן מתנה לצדקה

◀ **שאלה:** קיבל מתנה בשווי חמש מאות ש"ח, ורוצה ליתנה לצדקה, ועכשיו שווה רק מאתיים ש"ח, האם נחשב שנתן מעשר כספים בשיעור חמש מאות ש"ח?

תשובה: זה דבר פשוט, שאפילו אם כשקיבלו היה שווה חמש מאות ש"ח, דין הצדקה תלוי בשווי הנוכחי, והיות שעכשיו הוא שווה פחות, יש לחשב בדיון כסף של צדקה לפי מה ששווה בשעת נתינתו לצדקה.

נתינת "תלוש" לענין מעשר כספים

◀ **שאלה:** קנה תלוש עם ערך נקוב של מאה ש"ח, במחיר מוזל של תשעים ש"ח, ונתנו לעני שקנה בו מוצרים במאה ש"ח, מה דינו לענין מעשר כספים, האם נחשב שנתן מאה ש"ח?

תשובה: נחשב שנתן לעני תשעים ש"ח, משום שהוציא מכספו רק תשעים ש"ח, ומה שהעני קנה בערך של מאה ש"ח אין זה ממנו ולא עולה לחשבון המעשר, אך בודאי יקבל על זה שכר.

דחיית ברית מילה משום ביטול תורה

◀ **שאלה:** אין אפשרות לערוך ברית מילה לפני עשר בבוקר, האם מותר לדחותה לצהריים כדי שלא לגרום ביטול תורה?

תשובה: עובדא ידענא, כשעשיתי ברית לאחד מהילדים, ואחד ההורים לא יכול היה להגיע לפני עשר בבוקר, אמר לי מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל, שאם אי אפשר לעשות ברית בתחילת הסדר עדיף לעשותה בצהריים ולא לגרום ביטול תורה, וכן עשיתי!

וכעין זה היה מעשה באבא שרצה שהסבא יהיה סנדק, והוא יכול היה להגיע רק בצהריים, והורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל שמותר לחכות לצהריים כדי לכבד סנדק מסוים.

הפריש חלה פעמיים עם ברכה

◀ **שאלה:** האם הפרישה חלה עם ברכה על בצק במשקל 3 ק"ג, ואח"כ הגיעה הבת והפרישה חלה פעם שניה עם ברכה מכיון שלא ידעה שהאם כבר הפרישה חלה ואפתה את החלות. נמצא שברכת הבת היתה ברכה לבטלה.

האם מותר לאם לשאול על הפרשתה כדי להציל את הבת שלא תיכשל שוב באיסור ברכה לבטלה, או שמא אם תשאל על הפרשת האמא יתגלה שהיא בירכה למפרע ברכה לבטלה?

תשובה: כתב הרמב"ם (הל' תרומות פרק ד' הל' י"ז) המפריש תרומות ומעשרות וניחם עליהן, הרי"ז נשאל לחכם ומתיר לו, ויחזור לחולין כמו שהיה. וכתב ב"דרך אמונה" (שם ס"ק קפ"ג) שאין זו ברכה לבטלה מה שבירך תחילה כיון שאז רצה לתרום, והיה חיוב לברך, והתורה נתנה רשות לשאול על התרומה ("פתחי תשובה" יו"ד סי' של"א ס"ק ו' בשם ה"חתם סופר" זצ"ל ודלא כ"גיליון המהרש"א" יו"ד סי' שכ"ג בשם ה"חוות יאיר" שכתב שהיא ברכה לבטלה).

ולפי' בנד"ד לכאורה יש עצה להציל את הבת מברכה לבטלה, שהאם תשאל על הפרשתה למפרע ולא תהא בזה ברכה לבטלה, וממילא ההפרשה השנייה חלה, וגם בזה אין ברכה לבטלה. ואף שע"י השאלה יגרם לאם שבירכה ברכה שאינה צריכה, בכל זאת באופן שיש בזה צורך מותר ("ציון ההלכה" שם ס"ק תפ"ג).

נתערבה ה'חלה' בתוך הבצק

◀ **שאלה:** עשו בצק בשיעור חלה והפרישו חלה עם ברכה, לאחר מכן נודע להם שבטעות נזרקה חתיכת הבצק של החלה בחזרה לתוך העיסה, מה עליהם לעשות?

תשובה: חלה לא בטלה ברוב, ולא בטלה בשישים רק במאה ואחד, וא"כ כל זמן שאין כאן מאה ואחד הכל נאסר (אם היה מאה ואחד היה בטל, ואף שאפשר בשאלה, אין זה נחשב דבר שיש לו מתירין, עי' "נקודות הכסף" יו"ד סי' שכ"ג, בט"ז ס"ק ב').

ולכן, אסור לאכול מהבצק או מהחלות האלו, רק ישאל לחכם על הפרשתו ויתיר לו כנדר דנשאלין על ההקדשות, ויחזור ויטול חלה אחרת (רמ"א יו"ד סי' שכ"ג סעיף ח').

וכל זה אם לא אכלו חלק מן החלות, אבל אם כבר נאכלו חלק מהחלות, אי אפשר לשאול עליה, דנמצא שגורם לזה שאכל שיהיה טבל ודאי.

שיער מחוץ לפאה בשעת החופה

◀ **שאלה:** האם מותר לעצב פיאה של כלה באופן שחלק משיער הכלה יהיה מעל הפאה בשעת החופה?

תשובה: אין שום היתר להשאיר את שיער הכלה גלוי, כי משעת החופה שהיא נישואין חיוב השיער להיות מכוסה (הגרי"ש אלישיב זצ"ל, בעל "שבט הלוי" זצ"ל, הגרי"נ קרליץ זצ"ל), ומה שמבואר בכתובות (ריש פרק ב') שבתולות היו יוצאות בשיער מגולה, זה היה מדירתן למקום החופה, אבל בשעת החופה אסור לשיער להיות מגולה כלל (בעל "שבט הלוי" זצ"ל).

חיים יוסף או יוסף חיים

◀ **שאלה:** רוצים לקרוא לילד יוסף ע"ש הדוד, אך היות שהדוד נפטר צעיר רוצים להוסיף את השם 'חיים', האם יש הבדל אם להוסיפו לפני השם 'חיים יוסף' או לאחריו 'יוסף חיים'?

תשובה: אין שום הבדל, והיות שהוסיפו שם בין לפניו ובין לאחריו, הרי"ז שם אחר, והכל בע"ה יהיה על הצד הכי טוב (הגרי"ח קניבסקי שליט"א).